Εθνική Στρατηγική για την καταπολέμηση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων στην Ελλάδα

Ομάδα Εργασίας Ενάντια στα Δηλητήρια

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ

Δεκέμβριος 2016

Το παρόν προσχέδιο της Εθνικής Στρατηγικής για την Καταπολέμηση της Παράνομης Χρήσης Δηλητηριασμένων Δολωμάτων συντάχθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος LIFE+ *«Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη (Neophron percnopterus) στην Ελλάδα και τη Βουλγαρία»* (LIFE10 NAT/BG/000152), που υλοποιείται με τη συνεισφορά του χρηματοδοτικού μέσου LIFE+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη συγχρηματοδότηση του Ιδρύματος Α.Γ. Λεβέντη και του Ιδρύματος MAVA.

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία/BirdLife Greece
Θεμιστοκλέους 80
Τ.Κ. 106 81 Αθήνα
Τηλ.: +302108228704
info@ornithologiki.gr
www.ornithologiki.gr

Το παρόν προσχέδιο συντάχθηκε από τους εξής:

Ντεμίρη Κωνσταντίνα (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία)
Saravia Victoria (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία)

Στη σύνταξη του προσχεδίου της Εθνικής Στρατηγικής συνέβαλλαν και οι:

Βαβύλης Δημήτρης (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία)
Παπαδόπουλος Βασίλης (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία)
Μπαξεβάνη Πόπη (Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης – Πανεπιστήμιο Κρήτης)

Πίνακας περιεχομένων

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ 4
1.1. Νομικό πλαίσιο που διέπει την απαγόρευση της χρήσης των δηλητηριασμένων δολωμάτων 5
1.2. Υφιστάμενη κατάσταση 6
1.3. Αναγνώριση του προβλήματος 8
2. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 10
ΣΤΟΧΟΣ 1: Αύξηση και βελτίωση της διαθέσιμης γνώσης για την παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων 10
ΣΤΟΧΟΣ 2: Πρόληψη, αποτροπή και παρακολούθηση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων 12
ΣΤΟΧΟΣ 3: Αύξηση της αποτελεσματικότητας της ποινικής δίωξης 15
ΣΤΟΧΟΣ 4: Έλεγχος της διάθεσης τοξικών ουσιών που είναι πιθανό να χρησιμοποιηθούν για την παρασκευή δηλητηριασμένων δολωμάτων 16
ΣΤΟΧΟΣ 5: Διασφάλιση της διοικητικής δράσης για τη προστασία της βιοποικιλότητας και βελτίωση του συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ όλων των αρμόδιων υπηρεσιών και εμπλεκόμενων φορέων και μερών. 16
3. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ, ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ 17
3.1. Σύσταση της Εθνικής Ομάδας Εργασίας Ενάντια στα Δηλητήρια 17
4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 18
5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 20

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, ανά την ελληνική επικράτεια, ως μέσο κυρίως για την εξόντωση ζώων που προκαλούν ζημία στη φυτική παραγωγή και το ζωικό κεφάλαιο, αδέσποτων ζώων αλλά και ως τρόπος "επίλυσης" προσωπικών αντιδικιών, είναι αρκετά εκτεταμένη. Η κρισιμότητα της κατάστασης επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κινήσει για το εν λόγω θέμα προδικαστική διαδικασία εναντίον της Ελλάδας (Παράβαση αριθ. 2013/4154). Πρόκειται για ένα εξαιρετικά σύνθετο πρόβλημα που πέρα από τις δραματικές επιπτώσεις που προκαλεί σε προστατευόμενα είδη και τη βιοποικιλότητα εν γένει, εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για τη δημόσια υγεία, καθώς οι ουσίες που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή των δηλητηριασμένων δολωμάτων είναι εξαιρετικά τοξικές και στις πλείστες περιπτώσεις απαγορευμένες. Η πρακτική αυτή έχει επίσης αρνητικές επιπτώσεις και στις οικονομικές δραστηριότητες της υπαίθρου.

Η χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων απαγορεύεται ρητώς από το ελληνικό δίκαιο, λόγω των εκτεταμένων αρνητικών επιπτώσεων που προξενεί η πρακτική αυτή στη βιοποικιλότητα και συγκεκριμένα στην άγρια πανίδα, ιδίως σε σπάνια και απειλούμενα είδη. Στην ελληνική έννομη τάξη εντοπίζονται ειδικές διατάξεις που ρυθμίζουν τα σχετικά με την απαγόρευση της χρήσης των δηλητηριασμένων δολωμάτων (Ντεμίρη & Saravia 2016). Οι σχετικές διατάξεις είναι εθνικής, ενωσιακής και διεθνούς προέλευσης και συνιστούν ένα ικανοποιητικό προστατευτικό πλέγμα υπέρ της διατήρησης της βιοποικιλότητας, ιδίως δε της άγριας ζωής, κυρίως σε ό,τι αφορά το θέμα της απαγόρευσης της χρήσης των δηλητηριασμένων δολωμάτων. Ωστόσο, κατά την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας αλλά και ως προς τη διαχείριση των περιστατικών δηλητηρίασης εμφανίζονται θεσμικά κενά, πρακτικές δυσκολίες ή ακόμη και ερμηνευτικές αντιφάσεις τα οποία στο σύνολό τους δυσχεραίνουν την αποτελεσματικότητα των σχετικών προστατευτικών διατάξεων (Ντεμίρη κ.α. 2016).

Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτείται ο σχεδιασμός μιας ενιαίας πολιτικής με τη μορφή Εθνικής Στρατηγικής, η οποία μέσω συγκεκριμένων στόχων και τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και φορέων θα συμβάλει δραστικά στην αντιμετώπιση του φαινομένου. Η Στρατηγική αυτή θα εξειδικεύεται και θα υλοποιείται μέσα από ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης, το οποίο θα ορίζεται με πενταετή διάρκεια. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης θα εξειδικεύει μεταξύ άλλων τα μέτρα για τη βελτίωση της υφιστάμενης γνώσης, την πρόληψη και αποτροπή του φαινομένου, τον αποδοτικό συντονισμό των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και φορέων, την αποτελεσματική ποινική δίωξη, ενώ μέσω της συνεχούς ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού θα στοχεύει στην καλλιέργεια της μηδενικής ανοχής στο έγκλημα της δηλητηρίασης.

Η παρούσα Στρατηγική συντάχθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE+ «*Η Επιστροφή του Ασπροπάρη*» σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για την πρόληψη της δηλητηρίασης των αποδημητικών πτηνών της 11ης Συνόδου της Διάσκεψης των Συμβαλλόμενων Μερών της Σύμβασης για τα Αποδημητικά Είδη (UNEP/CMS/COP11)[1], ενώ βασίστηκε στο πρότυπο της Εθνικής Στρατηγικής της Ισπανίας κατά της Παράνομης Χρήσης Δηλητηριασμένων Δολωμάτων στο Φυσικό Περιβάλλον[2]. Η ισπανική Στρατηγική αναπτύχθηκε χρησιμοποιώντας μια πολυμερή προσέγγιση (multi-stakeholder approach), συμπεριλαμβανομένης της συμβολής του κοινού, και εγκρίθηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος της Ισπανίας το 2004. Η παρούσα Στρατηγική ακολούθησε σε μεγάλο βαθμό και τις κατευθύνσεις του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Δράσης για την Καταπολέμηση της Παράνομης Χρήσης Δηλητηριασμένων Δολωμάτων που συντάχθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ενάντια στο Περιβαλλοντικό Έγκλημα (European Network Against Environmental Crime - ENEC)». Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει συμπεριλάβει το εν λόγω Σχέδιο Δράσης στον Οδικό Χάρτη για την Παράνομη Θανάτωση προκειμένου να προωθηθούν κοινές και εναρμονισμένες δράσεις σε όλη την ΕΕ.

1.1. Νομικό πλαίσιο που διέπει την απαγόρευση της χρήσης των δηλητηριασμένων δολωμάτων

Η απαγόρευση της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων εντοπίζεται σε σωρεία νομοθετικών διατάξεων, οι οποίες είναι είτε **εθνικής** (βλ. ιδίως άρθρα 252 παρ. 5 και 261 του Δασικού Κώδικα (Ν.Δ. 86/69), άρθρο 9 ΠΔ 67/1981 «*Περί προστασίας της αυτοφυούς Χλωρίδος και Άγριας Πανίδος και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και Ελέγχου της Ερεύνης επ΄ αυτών*», άρθρο 16 Ν. 4039/2012 για τα δεσποζόμενα και αδέσποτα ζώα συντροφιάς, άρθρο 282 ΠΚ), είτε **ενωσιακής** (βλ. ιδίως άρθρο 8 παρ. 1 («*Απαγορευμένα μέσα/τρόποι θήρας*») και άρθρο 9 της Η.Π. Κοινής Υπουργικής Απόφασης Η.Π. 37338/1807/Ε.103/01.09.10 με την οποία ενσωματώθηκε στην εθνική έννομη τάξη η Οδηγία 2009/147/ΕΚ περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, το άρθρο 13 παρ. 3 της ΚΥΑ 33318/3028/11.12.1998 με την οποία ενσωματώθηκε στην εθνική έννομη τάξη η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, άρθρο 3στ Ν. 4042/2012 με τον οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία 2008/99/ΕΚ για την ποινική προστασία του περιβάλλοντος), είτε **διεθνούς** προέλευσης (άρθρο 8 του Ν. 1335/1983 με τον οποίο η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης (άλλως γνωστή ως Σύμβαση της Βέρνης).

[1] http://www.cms.int/en/document/review-and-guidelines-prevent-poisoning-migratory-birds
[2] http://www.mapama.gob.es/es/biodiversidad/publicaciones/pbl_estrategia_venenos_tcm7-329679.pdf

1.2. Υφιστάμενη κατάσταση

Τα δηλητηριασμένα δολώματα αποτελούν μια από τις σημαντικότερες αιτίες μη φυσικού θανάτου πολλών απειλούμενων ειδών, καθώς είναι μία μη επιλεκτική μέθοδος εξόντωσης ζώων, ειδικά των σαρκοφάγων και πτωματοφάγων ειδών που ακριβώς λόγω των διατροφικών τους συνηθειών είναι πιο ευάλωτα στα δηλητήρια. Πολλά είδη πτωματοφάγων αρπακτικών πουλιών είτε έχουν εξαφανιστεί από περιοχές της Ελλάδας είτε οι πληθυσμοί τους έχουν μειωθεί δραματικά λόγω των δηλητηριασμένων δολωμάτων. Ο Γυπαετός (*Gypaetus barbatus*) γνωστός και ως κοκκαλάς, που κατατάσσεται στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (Λεγάκις & Μαραγκού 2009) ως «Κρισίμως Κινδυνεύον», έχει αφανιστεί από την ηπειρωτική Ελλάδα και απαντάται μόνο στην Κρήτη (Xirouchakis *et al*. 2001). Το ίδιο συμβαίνει και με τον Μαυρόγυπα (*Aegypius monachus*), «Κινδυνεύον» στο Κόκκινο Βιβλίο, του οποίου η κλίμακα κατανομής έχει συρρικνωθεί στο Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμμης-Σουφλίου και την ευρύτερη περιοχή της Θράκης (Xirouchakis & Tsiakiris 2009, Vasilakis *et al.* 2016). Ο πληθυσμός του Όρνιου (*Gyps fulvus*) στην ηπειρωτική χώρα, χαρακτηρίζεται ως «Κρισίμως Κινδυνεύον», καθώς έχει καταρρεύσει με κύριο υπαίτιο τα δηλητηριασμένα δολώματα, ενώ ο Ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*), επίσης «Κρισίμως Κινδυνεύον», βρίσκεται στα πρόθυρα της εξαφάνισης ακριβώς από την ίδια αιτία (LIFE10 NAT/BG/000152).

Ενδεικτικό της εξαιρετικά επιζήμιας δράσης των δολωμάτων είναι ότι ακόμη και ένα μόνο δηλητηριασμένο ζώο ή περιστατικό δηλητηρίασης μπορεί να οδηγήσει στη μαζική θανάτωση ή ακόμα και στην τοπική εξαφάνιση ενός είδους, όπως συνέβη άλλωστε στα στενά του Νέστου το Φεβρουάριο του 2012. Με αφορμή αυτό το περιστατικό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε διαδικασία επί παραβάσει κατά της Ελλάδας τον Σεπτέμβριο του 2013, καλώντας τις ελληνικές αρχές να ελέγξουν καλύτερα το φαινόμενο αυτό σε ολόκληρη τη χώρα και να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για την αποκατάσταση των ζημιών που σημειώθηκαν στον Νέστο το 2012. Δεδομένου ότι δεν έχουν ακόμη ληφθεί μέτρα για την εξασφάλιση της πλήρους συμμόρφωσης με το δίκαιο της ΕΕ, η Επιτροπή απέστειλε το Σεπτέμβριο του 2016 αιτιολογημένη γνώμη, με το σκεπτικό ότι αν οι ελληνικές αρχές δεν λάβουν μέτρα εντός δύο μηνών, η υπόθεση μπορεί να παραπεμφθεί στο Δικαστήριο της ΕΕ.

Το περιστατικό της μαζικής δηλητηρίασης στα Στενά του Νέστου αποτέλεσε την αφορμή και για τη δημιουργία της Ομάδας Εργασίας Ενάντια στα Δηλητήρια. Η Ομάδα αυτή απαρτίζεται από τις Περιβαλλοντικές Οργανώσεις ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ, ΑΝΙΜΑ, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Καλλιστώ και WWF Ελλάς, και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης-Πανεπιστήμιο Κρήτης. Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία έχει αναλάβει το συντονισμό στο πλαίσιο του LIFE+ «*Η Επιστροφή του Ασπροπάρη*». Σκοπός της Ομάδας Εργασίας είναι η προώθηση προτάσεων και θεσμικών αλλαγών για την αποτελεσματική

αντιμετώπιση των θανατώσεων της άγριας πανίδας από δηλητηριασμένα δολώματα, καθώς και η ανάδειξη του προβλήματος σε τοπικό και πανελλαδικό επίπεδο.

Η συγκεντρωτική διαθέσιμη πληροφορία αναφορικά με τα κρούσματα δηλητηρίασης στην ελληνική επικράτεια προέρχεται κυρίως από την Ομάδα Εργασίας η οποία έχει αναπτύξει ένα πρωτόκολλο καταγραφής περιστατικών δηλητηρίασης και μία βάση καταχώρισης των περιστατικών αυτών. Στη βάση έχουν καταχωρισθεί για το χρονικό διάστημα 2000-2016, πάνω από 760 περιστατικά δηλητηρίασης που έλαβαν χώρα στην ύπαιθρο. Ενδεικτικό είναι ότι μόνο για την περίοδο 2012-2015 έχουν καταγραφεί ως δηλητηριασμένα 37 όρνια, 6 ασπροπάρηδες, 6 αρκούδες, 6 λύκοι, 48 γερακίνες κ.α.. Ιδιαίτερα υψηλός για την ίδια χρονική περίοδο είναι και ο αριθμός των σκύλων εργασίας που πέφτουν θύματα δηλητηρίασης (92 ποιμενικοί και 66 κυνηγετικοί σκύλοι). Παρά την αξιόλογη αυτή προσπάθεια καταγραφής, τα περιστατικά αυτά συνιστούν μία πολύ συντηρητική εκτίμηση του φαινομένου λόγω της δυσκολίας εντοπισμού των δηλητηριασμένων ζώων αλλά κυρίως λόγω της απουσίας συστηματικής καταγραφής των περιστατικών (Ντεμίρη & Saravia 2016). Η τήρηση και η συνεχής ενημέρωση μιας αντίστοιχης βάσης δεδομένων από τις αρμόδιες υπηρεσίες αναμένεται να δώσει μια στοιχειοθετημένη και αναλυτική περιγραφή του προβλήματος, η οποία θα επιτρέψει στις αρμόδιες αρχές τη λήψη στοχευμένων δράσεων για τη θεραπεία της νοσηρής αυτής πρακτικής.

Τα κύρια κίνητρα για τη χρήση των δηλητηριασμένων δολωμάτων είναι οι ζημιές που προκαλούνται από τα λεγόμενα “επιβλαβή” είδη (λύκος, αρκούδα, αλεπού κ.λπ.) στο ζωικό κεφάλαιο και τη φυτική παραγωγή, η πίεση που ασκούν στα θηράματα (π.χ. η θήρευση του λαγού από την αλεπού) και οι προσωπικές αντιδικίες μεταξύ χρηστών γης με συνηθέστερη αυτή μεταξύ κτηνοτρόφων και κυνηγών (Xirouchakis *et al.* 2000, Skartsi *et al.* 2014). Επιπρόσθετα, τα δηλητηριασμένα δολώματα στοχεύουν πολύ συχνά στην εξόντωση σκύλων, κυρίως αδέσποτων αλλά και ποιμενικών ή κυνηγετικών, ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης μεταξύ κτηνοτρόφων και κυνηγών (Skartsi *et al.* 2014, Kret *et al.* 2015, Βαβύλης *κ.ά.* 2016, Ντεμίρη & Saravia 2016).

Τα ευρήματα δείχνουν ότι υπάρχουν διάφοροι τύποι δηλητηριασμένων δολωμάτων με τα συνηθέστερα να είναι ένα κομμάτι κρέας, κόκκαλο ή λίπος ή ακόμα και ένα ολόκληρο κουφάρι ζώου, ανάλογα με τα ζώα-στόχους, τα οποία έχουν εμποτιστεί με κάποιο δηλητήριο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των τοξικολογικών αναλύσεων των δηλητηριασμένων ζώων ή/και δολωμάτων, τα δηλητήρια που χρησιμοποιούνται περιλαμβάνουν ένα μεγάλο εύρος χημικών ουσιών (συνήθως προϊόντα φυτοπροστασίας, εγκεκριμένα ή μη), όπως τα οργανοφωσφορικά, τα οργανοχλωριωμένα και τα καρβαμιδικά εντομοκτόνα. Πολύ συχνά χρησιμοποιούνται και δολώματα κυανιούχου άλατος τα οποία είναι επενδυμένα με

παραφίνη. Οι τοξικολογικές αναλύσεις αποκαλύπτουν επίσης την εκτεταμένη δράση στην Ελλάδα ενός κυκλώματος παράνομης εμπορίας μη εγκεκριμένων φυτοφαρμάκων, καθώς οι πιο συχνές δραστικές ουσίες φυτοφαρμάκων στα δηλητηριασμένα δολώματα (με εξαίρεση το εγκεκριμένο Methomyl) είναι τα απαγορευμένα Carbofuran και Endosulfan.

1.3. Αναγνώριση του προβλήματος

Η δυσκολία στον περιορισμό του φαινομένου της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων οφείλεται σε έναν συνδυασμό παραγόντων, οι οποίοι παρουσιάζονται συνοπτικά ακολούθως:

- **Νομοθεσία**

Η απαγόρεση της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων βρίσκεται διάσπαρτη σε διάφορες διατάξεις, εθνικής, ενωσιακής και διεθνούς προέλευσης. Κατά την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας αλλά και ως προς τη διαχείριση των περιστατικών δηλητηρίασης εμφανίζονται αλληλοεπικαλύψεις και ασάφειες στην αρμοδιότητα των υπηρεσιών, θεσμικά κενά, πρακτικές δυσκολίες ή ακόμη και ερμηνευτικές αντιφάσεις τα οποία στο σύνολό τους δυσχεραίνουν την αποτελεσματικότητα των σχετικών προστατευτικών διατάξεων.

- **Ανεπάρκεια του συστήματος αποζημίωσης**

Το σύστημα αποζημιώσεων του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.) για την κάλυψη ζημίας στο ζωικό κεφάλαιο και την φυτική παραγωγή δεν είναι πάντα αποτελεσματικό. Οι αγρότες και οι κτηνοτρόφοι αντιμετωπίζουν πρακτικές δυσκολίες κατά τη διαδικασία της αποζημίωσης με αποτέλεσμα είτε να μην τις διεκδικούν ή στην περίπτωση που καταθέσουν αίτηση, να λαμβάνουν ποσό μικρότερο της πραγματικής αξίας της ζημίας που υπέστησαν, ή καθυστερημένα την αποζημίωση. Επιπλέον, η ασφαλιστική κάλυψη της ζημίας από αγριογούρουνα μόνο σε περιοχές Ραμσάρ, δεν είναι επαρκής καθώς αφήνει τη συντριπτική πλειονότητα των ασφαλισμένων παραγωγών χωρίς τη δυνατότητα αποζημίωσης σε πολλές περιοχές της Ελλάδας. Οι ανωτέρω δυσκολίες δύνανται να οδηγήσουν ορισμένους παραγωγούς στην παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων προκειμένου να προστατεύσουν το ζωικό τους κεφάλαιο και τη φυτική παραγωγή τους.

- **Εύκολη πρόσβαση των δραστών σε τοξικές ουσίες**

Οι δράστες όπως αποδεικνύεται από την ευρεία γεωγραφική εξάπλωση και τη συχνότητα των περιστατικών σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα των τοξικολογικών αναλύσεων των περιστατικών δηλητηρίασης έχουν εύκολη πρόσβαση σε τοξικές ουσίες, και συγκεκριμένα σε φυτοπροστατευτικά προϊόντα υψηλής τοξικότητας. Οι ουσίες αυτές είναι διαθέσιμες στην αγορά στους επαγγελματίες χρήστες και μη,

τόσο νόμιμα ως δραστικά συστατικά ενός ευρέως φάσματος εγκεκριμένων γεωργικών φαρμάκων όσο και παράνομα ως μη εγκεκριμένα προϊόντα που είναι διαθέσιμα στη μαύρη αγορά.

- **Μη δέουσα εφαρμογή του νόμου για τα ζώα συντροφιάς**

Η νομοθεσία για τα ζώα συντροφιάς Ν. 4039/2012 (ΦΕΚ Α 15), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, έρχεται να καταπολεμήσει το φαινόμενο της εγκατάλειψης των δεσποζόμενων ζώων. Ωστόσο, η εφαρμογή της έχει υπάρξει μέχρι σήμερα πλημμελής. Κυρίως ως προς τη σήμανση, τη λειτουργία της διαδικτυακής βάσης καταχώρισης των ζώων και των ιδιοκτητών τους, καθώς επίσης και της εύρυθμης λειτουργίας των καταφυγίων αδέσποτων.

- **Έλλειψη τυποποιημένης διαδικασίας διαχείρισης περιστατικών δηλητηρίασης**

Η έλλειψη τυποποιημένης διαδικασίας και η απουσία πρωτοκόλλων δράσης ως προς τον εντοπισμό δηλητηριασμένων δολωμάτων/ζώων, τη συλλογή, την αποστολή δειγμάτων για διενέργεια τοξικολογικής ανάλυσης, την τελική διάθεση του πτώματος, την αξιοποίηση των ευρημάτων για τη ποινική δίωξη κ.α. προκαλεί σημαντική δυσχέρεια στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων. Η απουσία στοχευμένης διαδικασίας οδηγεί στην αδυναμία του συντονισμού των εμπλεκόμενων υπηρεσιών αλλά και στην έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, πόρων και υποδομών για τη διαχείριση των περιστατικών δηλητηρίασης.

- **Μειωμένη ποινική βαρύτητα του εγκλήματος της δηλητηρίασης**

Βασικό εμπόδιο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων είναι η έλλειψη της εμπέδωσης της ποινικής απαξίας του ίδιου του εγκλήματος της δηλητηρίασης ζώων, τόσο στο επίπεδο της πολιτείας και των θεσμών, όσο και στο επίπεδο της κοινωνίας. Εκ μέρους της πολιτείας, η αναποτελεσματική εφαρμογή του νόμου που συχνά σχετίζεται με την ανεπαρκή παρακολούθηση και εποπτεία των κρουσμάτων δηλητηρίασης και την αδυναμία ή άρνηση διενέργειας προανακριτικών πράξεων κατά τα ρητώς οριζόμενα στο νόμο (βλ. Εγκυκλίους Εισαγγελέα Αρείου Πάγου 8/2013 και 1/2009), καταμαρτυρά την αδιαφορία των επίσημων αρχών για την ολοσχερή πάταξη του φαινομένου. Αξίζει να σημειωθεί ότι η φύση του εγκλήματος είναι τέτοια που ο εντοπισμός των δραστών είναι εξαιρετικά δύσκολος. Επιπλέον, ακόμη και στον εντοπισμό των δραστών, οι κυρώσεις που προβλέπει η υφιστάμενη νομοθεσία για τη δηλητηρίαση της άγριας ζωής είναι εξαιρετικά ήπιες και ως εκ τούτου δεν δύναται να επιτελέσουν την αποτρεπτική τους λειτουργία για την αποφυγή μελλοντικών περιστατικών.

- **Έλλειψη περιβαλλοντικής παιδείας και ευαισθητοποίησης**

Η παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων παρά το αξιόποινο της πράξης, συχνά δεν αντιμετωπίζεται ως έγκλημα κατά της πανίδας και του περιβάλλοντος από την ελληνική κοινωνία, συμπεριλαμβανομένων και των αρμόδιων υπηρεσιών, ιδιαίτερα στην υπαίθρο. Αυτό πιθανότατα οφείλεται στην απουσία επαρκούς γνώσης αλλά και στη μη ανάδειξη των δυσμενών επιπτώσεων που έχει αυτή η πρακτική τόσο στη βιοποικιλότητα όσο και στη δημόσια υγεία. Αυτή η απουσία γνώσης οδηγεί συχνά στην κοινωνική αποδοχή του παραβάτη ακόμη και σε τέτοιο σημείο ώστε κάποιες φορές να αυτοπροβάλλεται ως τιμωρός "επιβλαβών" ζώων που τα εξόντωσε με δηλητηριασμένα δολώματα. Τις περισσότερες φορές τυγχάνει της σιωπηρής αποδοχής μιας τοπικής κοινωνίας που καταδικάζει την καταστροφή του περιβάλλοντος αλλά την ίδια στιγμή αρνείται να γίνει αρωγός της πολιτείας στην προστασία του περιβάλλοντος.

- **Έλλειψη χωροταξιακού σχεδιασμού**

Ή απουσία κατάλληλης χωροθέτησης των δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο οδηγεί συχνά σε συγκρούσεις μεταξύ των διαφόρων χρηστών γης, όπως οι κτηνοτρόφοι και οι κυνηγοί. Η σύγκρουση αυτή μπορεί να εκφραστεί με τη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων με στόχο τους ποιμενικούς και κυνηγετικούς σκύλους.

2. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Ο σκοπός της παρούσας Στρατηγικής είναι να θέσει τις κατευθυντήριες γραμμές για τη θέσπιση ενός ενιαίου εθνικού πλαισίου δράσεων για την εξάλειψη της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων στην ελληνική ύπαιθρο.

Η Στρατηγική θα έχει πεδίο εφαρμογής όλη την ελληνική επικράτεια και θα καθορίσει τις διαδικασίες για την αξιολόγηση του μεγέθους του προβλήματος της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων, τη λήψη των κατάλληλων προληπτικών και αποτρεπτικών μέτρων, καθώς και τον αποδοτικότερο συντονισμό των αρμόδιων Υπηρεσιών και εμπλεκόμενων φορέων για την καλύτερη διαχείριση των περιστατικών δηλητηριάσεων.

Η Στρατηγική απαρτίζεται από 5 γενικούς στόχους, οι οποίοι αναλύονται περαιτέρω σε δράσεις και θα εξειδικευτεί με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης πενταετούς διάρκειας.

ΣΤΟΧΟΣ 1: Αύξηση και βελτίωση της διαθέσιμης γνώσης για την παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων

1.1. <u>Βελτίωση της γνώσης σχετικά με την προέλευση και τις επιπτώσεις των δηλητηριασμένων δολωμάτων</u>

1.1.1. Βελτίωση της γνώσης για τα κίνητρα χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων (κοινωνικό-οικονομικά αίτια).

1.1.2. Ενδελεχής μελέτη για τις επιπτώσεις των δηλητηριασμένων δολωμάτων στη βιοποικιλότητα και κυρίως σε απειλούμενα είδη.

1.2. <u>Δημιουργία βάσης γνώσης (baseline information) και χάρτη επικινδυνότητας</u>

1.2.1. Θέσπιση τυποποιημένου πρωτοκόλλου καταγραφής περιστατικών δηλητηρίασης, στο οποίο θα καταγράφονται με ακρίβεια όλα τα διαθέσιμα δεδομένα: γεωγραφική θέση, ημερομηνία, τα είδη που δηλητηριάστηκαν, πληροφορίες για το δόλωμα (τύπος δολώματος, τοξική ουσία κ.α.), κίνητρο δηλητηρίασης, ενέργειες (υποβολή καταγγελίας) κ.α..

1.2.2. Τα περιστατικά δηλητηρίασης και όλη η σχετική πληροφορία που καταγράφεται στο πρωτόκολλο θα καταχωρούνται σε μια εθνική βάση καταχώρισης περιστατικών δηλητηρίασης, την οποία θα διαχειρίζεται και θα ενημερώνει τακτικά, αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ). Η βάση αυτή θα συνδέεται με έναν χάρτη επικινδυνότητας στον οποίο θα αποτυπώνονται οι περιοχές υψηλού κινδύνου για τη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των περιστατικών και την ανάγκη προστασίας της βιοποικιλότητας στη συγκεκριμένη περιοχή.

1.2.3. Η αρμόδια Υπηρεσία του ΥΠΕΝ σε συνεργασία με όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και φορείς θα συλλέγει όλη τη διαθέσιμη πληροφορία σχετικά με τα καταγεγραμμένα περιστατικά δηλητηρίασης τα οποία στη συνέχεια θα δημοσιοποιεί σε ετήσιες εκθέσεις.

1.3. <u>Διασφάλιση της ταχείας ανταλλαγής των πληροφοριών μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων μερών</u>

1.3.1. Αναγνώριση όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, φορέων και μερών στα περιστατικά δηλητηρίασης για τη διασφάλιση της άμεσης και καθολικής πρόσβασης στην πληροφορία, καθώς και για τη βελτίωση της συνεργασίας και της ταχείας ανταλλαγής πληροφοριών.

1.3.2. Δημιουργία διαύλων ανταλλαγής πληροφοριών και ενθάρρυνσης της συνεργασίας μεταξύ των ελεγκτικών αρχών και των οργάνων επιβολής του νόμου στην πρόληψη και τον εντοπισμό δηλητηριασμένων δολωμάτων με τη συμμετοχή περιβαλλοντικών οργανώσεων και άλλων φορέων με εμπειρία στη μάχη κατά των δηλητηρίων.

1.3.3. Συνεργασία των περιφερειακών κτηνιατρικών υπηρεσιών, του Κέντρου Κτηνιατρικών Ιδρυμάτων Αθηνών (Κ.Κ.Ι.Α.) και των Κέντρων

Περίθαλψης με τους προανακριτικούς υπαλλήλους και τις διωκτικές αρχές για την κοινοποίηση και την παροχή ενημέρωσης για περιστατικά δηλητηρίασης.

1.3.4. Πλήρης και ανεμπόδιστη ροή πληροφοριών μεταξύ των διωκτικών αρχών (αστυνομία/δασική υπηρεσία) που διερευνούν την υπόθεση, του Κ.Κ.Ι.Α. που διενεργεί τις τοξικολογικές αναλύσεις και των εισαγγελικών αρχών που χειρίζονται την υπόθεση.

1.3.5. Άμεση κοινοποίηση των αποτελεσμάτων της νεκροψίας και των τοξικολογικών αναλύσεων στους προανακριτικούς υπαλλήλους και έγκαιρη συμπερίληψη των αποτελεσμάτων στη δικογραφία.

1.3.6. Δημοσιοποίηση όλων των πληροφοριών σχετικά με τα περιστατικά δηλητηρίασης (εκτός από τις εκκρεμείς υποθέσεις), που θα περιλαμβάνουν επίσης τα μέτρα που ελήφθησαν και την ποινική δίωξη που ασκήθηκε.

ΣΤΟΧΟΣ 2: Πρόληψη, αποτροπή και παρακολούθηση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων

2.1. <u>Υιοθέτηση προληπτικών μέτρων</u>

2.1.1. Κατάρτιση και εφαρμογή προγραμμάτων ενεργητικής προστασίας για το ζωικό κεφάλαιο και τη φυτική παραγωγή.

2.1.2. Επιδότηση της προμήθειας κατάλληλων σκύλων φύλαξης, ηλεκτροφόρων περιφράξεων και άλλων μέτρων πρόληψης ζημιών.

2.1.3. Ενίσχυση προγραμμάτων κατάρτισης των παραγωγών σε μεθόδους εκπαίδευσης ποιμενικών σκύλων, κατάλληλης υγειονομικής περίθαλψης κ.λπ.

2.1.4. Ενίσχυση της έρευνας σε προληπτικές μεθόδους και αξιολόγησης της αποτελεσματικότητάς τους.

2.1.5. Επαρκής, έγκαιρη και αποτελεσματική αποζημίωση των κτηνοτρόφων και γεωργών για ζημιές στο ζωικό κεφάλαιο και τη φυτική παραγωγή αντίστοιχα.

2.1.6. Ορθή εφαρμογή των προβλέψεων της νομοθεσίας για τα ζώα συντροφιάς.

2.1.7. Εκπόνηση μελετών για τα ανταγωνιστικά είδη (πχ αλεπού, κορακοειδή), όπου θα καταγράφονται οι πληθυσμοί τους και η έκταση των ζημιών που προκαλούν.

2.1.8. Ορθή χωροθέτηση της κυνηγετικής δραστηριότητας για αποφυγή της σύγκρουσης με άλλες δραστηριότητες , όπως η κτηνοτροφική.

2.1.9. Εκπόνηση τοπικών σχεδίων χρήσεων γης.

2.1.10. Θέσπιση και εφαρμογή της συνταγογράφησης των γεωργικών φαρμάκων ως προαπαιτούμενη διαδικασία για την πώληση των γεωργικών φαρμάκων.

2.2. Υιοθέτηση αποτρεπτικών μέτρων

2.2.1. Αποθάρρυνση της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων από πιθανούς δράστες με την επιβολή αυστηρών διοικητικών και ποινικών κυρώσεων.

2.2.2. Επιβολή αυστηρών διοικητικών και ποινικών κυρώσεων για την παράνομη εκγύμναση σκύλων εκτός των καθορισμένων χώρων εκγύμνασης.

2.2.3. Αφαίρεση/περικοπή των κοινοτικών ενισχύσεων στο πλαίσιο της Πολλαπλής Συμμόρφωσης από παραγωγούς για τους οποίους έχουν εντοπιστεί δηλητηριασμένα δολώματα ή μη εγκεκριμένα γεωργικά φάρμακα στην κατοχή τους.

2.2.4. Θέσπιση της επιβολής στον δράστη της οικονομικής επιβάρυνσης για την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής ζημίας με την προσωπική κινητή και ακίνητη περιουσία του.

2.3. Υιοθέτηση μέτρων επιμόρφωσης και ευαισθητοποίησης

2.3.1. Προώθηση της επιμόρφωσης των υπαλλήλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών στη διαχείριση των περιστατικών δηλητηρίασης μέσω εξειδικευμένων σεμιναρίων.

2.3.2. Προώθηση της επιμόρφωσης των δικαστών και εισαγγελέων σχετικά με τις επιπτώσεις της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων.

2.3.3. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των χρηστών γης (γεωργοί, κτηνοτρόφοι, μελισσοκόμοι και κυνηγοί) μέσω συναντήσεων με εκπροσώπους των αρμόδιων υπηρεσιών σχετικά με τις επιπτώσεις της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων στη δημόσια υγεία και τη βιοποικιλότητα καθώς και τις προβλεπόμενες διοικητικές και ποινικές κυρώσεις.

2.3.4. Προώθηση εκστρατειών περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με στόχο τους κτηνοτρόφους, γεωργούς, κυνηγούς και άλλες ομάδες που εν δυνάμει σχετίζονται με τη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων. Οι εκστρατείες αυτές θα παρέχουν ενημέρωση για τις επιπτώσεις των δηλητηρίων σε απειλούμενα είδη, τους κινδύνους που ενέχουν για την ανθρώπινη υγεία, καθώς και τις προβλεπόμενες διοικητικές και ποινικές κυρώσεις. Παράλληλα, οι εκστρατείες αυτές θα τονίζουν το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι θηρευτές στην εύρυθμη λειτουργία των οικοσυστημάτων.

2.3.5. Διενέργεια εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε καταστήματα εμπορίας γεωργικών φαρμάκων σχετικά με τους κινδύνους που ενέχουν τα δηλητηριασμένα δολώματα για το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία.

2.3.6. Καλλιέργεια μηδενικής ανοχής στο κοινό απέναντι στο έγκλημα των δηλητηρίων μέσω της διεξαγωγής πανελλήνιας εκστρατείας ευαισθητοποίησης με τη βοήθεια των ΜΜΕ και των κοινωνικών δικτύων και σε συνεργασία με Περιβαλλοντικές Οργανώσεις και άλλους φορείς που έχουν εμπειρία στο θέμα.

2.3.7. Περιβαλλοντική εκπαίδευση για την παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων και το σημαντικό ρόλο των θηρευτών στα οικοσυστήματα σε σχολεία, κυρίως στις περιοχές υψηλού κινδύνου

2.3.8. Δημιουργία τηλεφωνικής γραμμής καθώς και σχετικών ιστοσελίδων για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την αντιμετώπιση περιστατικών δηλητηρίασης και την αναφορά τους στις αρμόδιες αρχές.

2.4. <u>Υιοθέτηση μέτρων επιθεώρησης και επιτήρησης</u>

2.4.1. Συγκρότηση Ομάδων Διαχείρισης Περιστατικών Δηλητηρίασης για τη διενέργεια τακτικών περιπολιών για τον εντοπισμό δηλητηριασμένων δολωμάτων με έμφαση στις περιοχές υψηλού κινδύνου. Δημιουργία στις αρμόδιες υπηρεσίες, ομάδων ανίχνευσης δηλητηριασμένων δολωμάτων με ειδικά εκπαιδευμένους σκύλους.

Οι Ομάδες Διαχείρισης Περιστατικών Δηλητηρίασης θα είναι αρμόδιες για τα ακόλουθα:

- Επιχειρησιακό συντονισμό και τη διενέργεια περιπολιών επιθεώρησης και επιτήρησης ώστε να διασφαλιστεί ο αποτελεσματικός εντοπισμός των δηλητηριασμένων δολωμάτων ή/και ζώων.
- Έγκαιρη απομάκρυνση των δηλητηριασμένων δολωμάτων και ζώων από το φυσικό περιβάλλον, διατηρώντας τα ευρήματα σε καλή κατάσταση για τη διενέργεια τοξικολογικών και άλλων αναλύσεων.
- Διερεύνηση των περιστατικών παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων.
- Συμμετοχή στην επίλυση των συγκρούσεων με την άγρια ζωή.
- Διενέργεια επιθεωρήσεων για τον έλεγχο της πώλησης προϊόντων που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή δηλητηριασμένων δολωμάτων.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού.

2.4.2. Εκπόνηση τοπικών σχεδίων κατά της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων σε περιοχές υψηλού κινδύνου.

2.4.3. Εκπόνηση σχεδίων φύλαξης σε Ζώνες Ειδικής Προστασίας με είδη χαρακτηρισμού πτωματοφάγα αρπακτικά πτηνά.

2.4.4. Διασφάλιση της ύπαρξης των απαιτούμενων πόρων, υποδομών και του κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού στις αρμόδιες υπηρεσίες.

ΣΤΟΧΟΣ 3: Αύξηση της αποτελεσματικότητας της ποινικής δίωξης

3.1. <u>Διασφάλιση της ορθής συλλογής και φύλαξης των αποδεικτικών στοιχείων και των πτωμάτων ζώων.</u>

3.1.1. Θέσπιση πρωτοκόλλου για τη διενέργεια συλλογής και φύλαξης των αποδεικτικών στοιχείων και των πτωμάτων ζώων

3.1.2. Προώθηση της εκπαίδευσης των υπαλλήλων επιβολής του νόμου και του προσωπικού που μπορεί να εμπλακεί στη συλλογή και διατήρηση των αποδεικτικών στοιχείων σε υποθέσεις δηλητηρίασης.

3.1.3. Στελέχωση όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών με τον απαραίτητο εξοπλισμό και τις υποδομές για την ορθή συλλογή των αποδεικτικών στοιχείων και τη διατήρησή τους.

3.1.4. Ενεργός συμμετοχή της Ελληνικής Αστυνομίας και εφαρμογή των μεθόδων έρευνας της στη διερεύνηση των περιστατικών δηλητηρίασης με έμφαση στις περιοχές υψηλού κινδύνου

3.2 <u>Διενέργεια τοξικολογικής ανάλυσης σε δηλητηριασμένα δολώματα/ζώα</u>

3.2.1. Θέσπιση πρωτοκόλλου για τη διενέργεια τοξικολογικών αναλύσεων και τις ελάχιστες απαιτήσεις που πρέπει να εκπληρώνει η έκθεση πραγματογνωμοσύνης.

3.2.2. Διασφάλιση επαρκούς στελέχωσης του Κ.Κ.Ι.Α. και απόκτησης κατάλληλου εξοπλισμού.

3.2.3. Διενέργεια τοξικολογικής ανάλυσης σε όλα τα δηλητηριασμένα δολώματα/ζώα.

3.2.4. Διασφάλιση στενής συνεργασίας μεταξύ του Κ.Κ.Ι.Α. και των διωκτικών αρχών.

3.3. <u>Διασφάλιση της θέσπισης και εφαρμογής αποτελεσματικών, αναλογικών και αποτρεπτικών κυρώσεων.</u>

3.3.1. Συντονισμός αρμόδιων υπηρεσιών.

3.3.2. Ανάρτηση των κυρώσεων στο πρόγραμμα «Διαύγεια».

ΣΤΟΧΟΣ 4: Έλεγχος της διάθεσης τοξικών ουσιών που είναι πιθανό να χρησιμοποιηθούν για την παρασκευή δηλητηριασμένων δολωμάτων

4.1. Αύξηση του ελέγχου διάθεσης νόμιμων ουσιών που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή δηλητηριασμένων δολωμάτων.

4.1.1. Διενέργεια τακτικών ελέγχων σε καταστήματα εμπορίας γεωργικών φαρμάκων.

4.1.2. Διενέργεια επιτόπιων ελέγχων σε επαγγελματίες χρήστες.

4.2. Διαχείριση των απαγορευμένων ουσιών που χρησιμοποιούνται στα δηλητηριασμένα δολώματα

4.2.1. Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης μη εγκεκριμένων γεωργικών φαρμάκων.

4.2.1.1. Καθιέρωση ενός προγράμματος απομάκρυνσης μη εγκεκριμένων γεωργικών φαρμάκων.

4.2.1.2. Δημιουργία ενός σχεδίου ελέγχου και παρακολούθησης μετά τη λήξη της προθεσμίας απομάκρυνσης των ουσιών αυτών.

4.2.1.3. Εφαρμογή περιόδου χάριτος για τη διάθεση αποθεμάτων μη εγκεκριμένων φυτοφαρμάκων στις Δ.Α.Ο.Κ.

4.3. Πάταξη παράνομης διακίνησης μη εγκεκριμένων γεωργικών φαρμάκων

4.3.1. Διενέργεια τακτικών ελέγχων σχετικά με τη διάθεση στην αγορά μη εγκεκριμένων γεωργικών φαρμάκων και ιδιαίτερα εκείνων με ξενόγλωσσες ετικέτες σε συνεργασία με τις τελωνειακές αρχές.

4.3.2. Εντατικοποίηση των ελέγχων στα σύνορα για την παράνομη εισαγωγή γεωργικών φαρμάκων από τρίτες χώρες.

4.3.3. Αυστηρότερες διοικητικές και ποινικές κυρώσεις.

4.3.4. Κατάρτιση των επαγγελματιών χρηστών, διανομέων και συμβούλων σχετικά με τις επιπτώσεις των παράνομων φυτοφαρμάκων καθώς και σε μεθόδους αναγνώρισής τους.

4.3.5. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των γεωργών καθώς και των ερασιτεχνών χρηστών για τις επιπτώσεις της χρήσης παράνομων γεωργικών φαρμάκων.

ΣΤΟΧΟΣ 5: Διασφάλιση της διοικητικής δράσης για τη προστασία της βιοποικιλότητας και βελτίωση του συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ όλων των αρμόδιων υπηρεσιών και εμπλεκόμενων φορέων και μερών.

5.1. Υιοθέτηση κατάλληλων διοικητικών μέτρων για την προστασία της βιοποικιλότητας από τη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων

5.1.1. Εφαρμογή μέτρων για την αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας που προκλήθηκε από τη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων.

5.1.2. Κατάρτιση καταλόγου με την οικονομική αποτίμηση των ειδών της πανίδας ώστε να οριστεί η οικονομική ζημία που προκλήθηκε από τη δηλητηρίαση και διεκδίκηση της αντίστοιχης περιβαλλοντικής ευθύνης λαμβάνοντας υπόψη και άλλους παράγοντες, όπως το καθεστώς προστασίας του είδους ή το κόστος των προγραμμάτων προστασίας.

5.2. Προώθηση του συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ όλων των αρμόδιων υπηρεσιών και φορέων που δραστηριοποιούνται στη μάχη κατά των δηλητηρίων

5.2.1. Διοργάνωση τακτικών συναντήσεων για τον συντονισμό των δράσεων στις οποίες θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των Υπουργείων ΠΕΝ και ΠΑΑΤ, προανακριτικοί υπάλληλοι και ειδικοί σε θέματα θήρας, γεωργικής παραγωγής και κτηνοτροφίας.

5.2.2. Ανάπτυξη ενός συστήματος συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων αρχών κα άλλων τομέων της κοινωνίας που εμπλέκονται στο πρόβλημα, όπως ο γεωργικός τομέας, η κυνηγετική κοινότητα ή οι Περιβαλλοντικές Οργανώσεις.

3. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ, ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Η Εθνική Στρατηγική θα εξειδικεύεται μέσα από Σχέδιο Δράσης, το οποίο θα ορίζεται με πενταετή διάρκεια. Για την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής η χώρα πέρα από την αξιοποίηση σε μέγιστο βαθμό των ενωσιακών πόρων (ΕΣΠΑ) θα πρέπει να εξασφαλίσει και εθνικούς πόρους (Πράσινο Ταμείο), ειδικά για τα πρώτα έτη εφαρμογής της Στρατηγικής που θα στοχεύουν στη καταπολέμηση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων και στην απρόσκοπτη λειτουργία των αρμόδιων υπηρεσιών.

Για τον σκοπό της παρακολούθησης και εποπτείας της Εθνικής Στρατηγικής συστήνεται η Εθνική Ομάδα Εργασίας Ενάντια στα Δηλητήρια.

3.1. Σύσταση της Εθνικής Ομάδας Εργασίας Ενάντια στα Δηλητήρια

Η Εθνική Ομάδα Εργασίας Ενάντια στα Δηλητήρια θα αποτελεί το γνωμοδοτικό όργανο του κράτους σε θέματα παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων. Σκοπός της Εθνικής Ομάδας θα είναι η ενημέρωση και η παροχή συμβουλών για την παρακολούθηση του προβλήματος της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων και για την ανάπτυξη και την εφαρμογή της παρούσας Στρατηγικής.

Η Εθνική Ομάδα Εργασίας θα απαρτίζεται από:

1. Εκπρόσωπο του Τμήματος Βιοποικιλότητας και Προστατευόμενων Περιοχών της Διεύθυνσης Προστασίας Βιοποικιλότητας, Εδάφους και Διαχείρισης Αποβλήτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
2. Εκπρόσωπο του Τμήματος Διαχείρισης Άγριας ζωής και Θήρας της Διεύθυνσης Διαχείρισης Δασών & Δασικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
3. Εκπρόσωπο του Τμήματος Φυτοπροστατευτικών και Βιοκτόνων Προϊόντων της Διεύθυνσης Προστασίας Φυτικής Παραγωγής του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
4. Εκπρόσωπο της Διεύθυνσης Υγείας των Ζώων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
5. Εκπρόσωπο της Ελληνικής Αστυνομίας.
6. Εκπρόσωπο των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων με εμπειρία στο θέμα.
7. Εκπρόσωπο της Κυνηγετικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος (ΚΣΕ).
8. Εκπρόσωπο της Πανελλήνιας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ).

Για την εκπλήρωση του περιορισμού της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων η Ομάδα Εργασίας θα έχει τα ακόλουθα καθήκοντα:

i. Ενθάρρυνση, συντονισμό και επίβλεψη όλων των δράσεων που προβλέπονται στο παρόν.
ii. Ανάπτυξη ειδικών πρωτοκόλλων
iii. Παροχή ενημέρωσης και συμβουλών σχετικά με τις δράσεις που έχουν επιπτώσεις ή επηρεάζουν σημαντικά το πρόβλημα των δηλητηρίων.
iv. Σύνταξη ετήσιας έκθεση αξιολόγησης που θα περιλαμβάνει χάρτη επικινδυνότητας και όλα τα δεδομένα που έχουν καταχωρισθεί στη βάση (με σεβασμό σε θέματα προστασίας της ιδιωτικής ζωής και τις τρέχουσες έρευνες). Η ετήσια έκθεση θα περιγράφει επίσης την κατάσταση και εξέλιξη του προβλήματος των δηλητηρίων, το επίπεδο συμμόρφωσης κ.α..

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Η επιτυχής υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής προϋποθέτει τη συνεχή παρακολούθηση και αξιολόγηση της πορείας υλοποίησής της. Υπεύθυνος φορέας, τόσο για την υλοποίηση της Εθνική Στρατηγικής όσο και για το συντονισμό των εμπλεκόμενων υπουργείων, είναι το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Η Εθνική Στρατηγική θα αναθεωρείται κάθε πέντε χρόνια, μετά τη σύνταξη εκθέσεων για την πορεία υλοποίησής της από την Εθνική Ομάδα Εργασίας Ενάντια στα Δηλητήρια. Η Εθνική Στρατηγική για τη Καταπολέμηση της Παράνομης Χρήσης

Δηλητηριασμένων Δολωμάτων εξειδικεύεται και υλοποιείται μέσα από Σχέδιο Δράσης, το οποίο ορίζεται με πενταετή διάρκεια.

5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Handrinos, G. 1985. The status of vultures in Greece. In: Conservation Studies of Raptors. I. Newton & R. Chancellor (Eds.): 103-115. ICBP Technical Publication No 5. ICBP. Cambridge.

Kret, E., Vavylis, D., Saravia, V. & Ntemiri, K. (2015) Poison bait detection with specially trained dogs in Thrace and Central Greece, Annual report 2014. Technical report under action C1 of the LIFE+ project "The Return of the Neophron" (LIFE10 NAT/BG/000152). Hellenic Ornithological Society & WWF-Greece, Athens. 41 p.

Vasilakis D.P., D. Philip Whitfield D. Ph., Schindler S., Poirazidis K. & Kati V. (2016) Reconciling endangered species conservation with wind farm development: Cinereous vultures (Aegypius monachus) in south-eastern Europe. Biological Conservation 196 (2016) 10–17

Saravia, V., Kret, E., Dobrev, V. & Nikolov S. C. 2016. Assessment of mortality causes for the Egyptian Vulture (Neophron percnopterus) in Bulgaria and Greece (1997-2015). Fact sheet under action A1 of the LIFE+ project "The Return of the Neophron" (LIFE10 NAT/BG/000152). HOS, Athens. 6 p.

Skartsi Th., Dobrev V., Oppel S., Kafetzis A., Kret E., Karampatsa R., Saravia V., Bounas T., Vavylis D., SidiropoulosL., Arkumarev V., Dyulgerova S. and Nikolov S. C. (2014) Assessment of the illegal use of poison in Natura 2000 sites for the Egyptian Vulture in Greece and Bulgaria during the period 2003-2012. Technical report under action A3 of the LIFE+ project "The Return of the Neophron" (LIFE10 NAT/BG/000152). WWF Greece, Athens. 75 p.

Xirouchakis, S., Andreou, G., Arnellos, G. (2000) The impact of poisoned baits set for vermin on the population of vultures in Crete (Greece)-Incidences of secondary poisoning during 1990-1999. Vulture news.

Xirouchakis, S.M. and R. Tsiakiris (2009) Status and population trends of vultures in Greece. Pp 167-171 in Donázar, J.A., Margalida, A. and Campión, D. (Ed.). Vultures, feeding stations and sanitary legislation: a conflict and its consequences from the perspective of conservation biology. Sociedad de Ciencias Aranzadi, Donostia.

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βαβύλης, Δ., Kret, E., Saravia, V. & Ντεμίρη, Κ. (2016) Ανίχνευση δηλητηριασμένων δολωμάτων με ειδικά εκπαιδευμένα σκυλιά στη Θράκη και την Κεντρική Ελλάδα, Ετήσια αναφορά 2015, pp. 48. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία & WWF Ελλάς, Αθήνα (Conservation action C1).

Λεγάκις Α. & Μαραγκού Π. (επιμ.) (2009) Το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας. Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία. Αθήνα.

Ντεμίρη Κ., Παπαδόπουλος Β. & Saravia V. (2016) Προτάσεις για τη βελτίωση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου που διέπει τα δηλητηριασμένα δολώματα. Ομάδα Εργασίας Ενάντια στα Δηλητήρια. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Αθήνα, σελ. 33.

Ντεμίρη, Κ. & Saravia, V. (2016) Η κατάσταση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων στην Ελλάδα. 2012-2015. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Αθήνα, σελ. 41.